

Els Keet (Ervaring die Staat, Eindhoven)

'Ik ben bang voor de eerste dode'

Alinda, Nigel,
Ricardo en
hond Lola..

Wie slaapt er buiten deze winter?

GROEIEND AANTAL DAKLOZEN, BOMVOLLE NACHTOPVANG

Zijn gemeenten winterklaar? En dan hebben we het niet over genoeg strooizout, maar over het aantal bedden in de nachtopvang. Want het aantal daklozen in Nederland is tussen 2009 en 2016 met maar liefst 79 procent gestegen. En de nachtopvang in veel steden zit al bomvol. Sprank ging poolshoogte nemen Eindhoven.

■ TEKST JESSICA MAAS BEELD NIELS BLEKEMOLEN

De 35-jarige Mark, kenner van nachtopvang Het Eindje van het Leger des Heils in Eindhoven, ziet het de laatste tijd vaak gebeuren. Mensen die 's avonds rond een uur of acht voor de deur van de opvang worden weggestuurd. Vol. "Zie dan nog maar een andere slaapplek te vinden." Instemmend gemompel klinkt. Hier aan tafel bij stichting Ervaring die Staat, een organisatie voor en door daklozen, weten velen wat het is om op straat te leven. Mark sliep een tijd terug nog met z'n twee katten in zijn auto in de bossen bij Eindhoven. "Het enige wat ik nog had." Maar dat is verleden tijd. Hij heeft stappen gezet, krijgt binnenkort de sleutel van zijn eigen stek en zet zich nu in als ervaringsdeskundige voor mensen die kampen met dezelfde ellende.

Ook Ricardo (37) kent het buitenleven maar al te goed. De nachtopvang is geen pretje, zegt hij. De volle slaapzalen, het geschreeuw en geruzie. "Veel mensen redden het gewoon niet meer. Het systeem maakt steeds meer slachtoffers." Ook mensen met ernstige psychische problemen komen vaker in de nachtopvang terecht. De situatie is daardoor verslechterd. "Het is echt niet fijn als iemand over je heen piest wanneer je ligt te slapen", zegt hij bitter.

Buiten staat straathoekwerker Alinda Scheepers. Muts op, dikke sjaal en dito jas. Zij weet hoe hard het straatleven is. Het valt niet mee om een enigszins warme, beschutte plek in Eindhoven te vinden. Ze zoekt de mensen buiten op. In parken, tunnels, portieken. In de winter met koffie en warme chocomel. Ze maakt een praatje en kijkt hoe de mensen eraan toe zijn. Scheepers kent het overgrote deel van de ruim honderdvijftig dak- en thuislozen die Eindhoven in beeld heeft.

Nijpend De situatie in Eindhoven is nijpend. De gemeente kampt met grote tekorten in het sociaal domein. Er moet worden bezuinigd, vooral het aantal 'dure' trajecten voor begeleid wonen – waar daklozen vaak naar uitstromen – wordt teruggedraaid. Met alle gevolgen van dien, waarschuwt Joke Wisseborn, directeur van het Leger des Heils van de regio Brabant/Limburg, dat de nachtopvang runt in de stad. "De afgelopen dagen hebben we al vijftien mensen buiten de deur moeten laten staan. Dat is heel erg. Nu zijn er mensen die zeggen: het vriest nog niet. Maar ga maar eens buiten slapen rond het vriespunt." Of de 18 extra bedden die in december als noodvoorziening beschikbaar komen – bovenop de 35 plaatsen bij Het Eindje – deze winter voldoen? De directeur weet het niet. Daklozen laten zich moeilijk tellen, ze komen en gaan. Maar ze wijst erop dat de hele zomer de nachtopvang onverwacht vol zat. Dat is niet eerder gebeurd. De wens van Wisseborn – of beter gezegd van heel het Leger des Heils – om de nachtopvang in de huidige vorm overbodig te maken, »

Reactie gemeente Eindhoven:

"Ons uitgangspunt is dat niemand buiten hoeft te slapen. We waren er niet van op de hoogte dat er mensen bij de nachtopvang geweigerd moesten worden. Om mensen snel te kunnen lokaliseren, hebben we een overzicht gemaakt van de bekende buitenslaapplaatsen. De politie, Bemoezorg, het outreachend straatteam van Ervaring die Staat en andere partners spreken buitenslapers aan en stimuleren hen om gebruik te maken van de extra opvangplekken bij winternood. Eindhoven heeft een winternoodregeling en een bijbehorend draaiboek. Indien nodig creëren we extra bedden op bestaande opvanglocaties. Wanneer de capaciteit toch overschreden wordt, stellen we het rampenplan in werking voor nog meer nachtopvang. Dit was de afgelopen jaren niet nodig."

» lijkt verder weg dan ooit. Het aantal dak- en thuislozen in Nederland groeit schrikbarend. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek is hun aantal gestegen van 17.000 in 2009 naar 30.500 in 2016. Dit ondanks de economische meewind en de halvering van het aantal woningzettingen door woningcorporaties van 7.650 in 2008 tot 3.700 in 2017.

De groep dak- en thuislozen groeit over de hele linie. Van mensen met psychische problematiek die niet bij de ggz terecht kunnen, tot jongeren, arbeidsmigranten en mensen zonder verblijfsvergunning. Tel daarbij ook nog de snelgroeiende groep economische daklozen die hun huur of hypotheek niet meer kunnen ophoesten. Neem de 33-jarige Nigel. Een paar jaar geleden runde hij nog een dakdekkersbedrijf. Tot zijn compagnon er met het geld vandoor ging en hij met enorme schulden achterbleef. Hij raakte alles kwijt, sliep bij vrienden en familie op de bank en begon te drinken. Hij had geluk: via via kwam hij in contact met Ervaring die Staat en kon hij terecht in een kamer van de stichting.

Brandbrief De Eindhovense instellingen staan niet alleen in hun zorgen. Koepelorganisatie Federatie Opvang schreef vorige maand al, samen de RIBW Alliantie en GGZ Nederland, een brandbrief aan minister Ollongren van Binnenlandse Zaken over de overvolle daklozenopvang. De drie partijen vragen de minister om 'versneld meer te bouwen' en te zoeken naar oplossingen zoals noodwoningen. Ze wijzen erop dat veel mensen al hun heil zoeken op vakantieparken. Volgens een onderzoek van bureau ZKA Leisure Consultants zijn 160.000 mensen in Nederland aangewezen op caravans en vakantiehuizen op deze parken.

Enorme aantallen die de fouten in systeem pijnlijk duidelijk maken. De Rekenkamers van de vier grote steden deden eerder dit jaar een

De verantwoorde-
lijkheid voor de
maatschappelijke
opvang ligt nu nog
bij 43 centrum-
gemeenten. Zij
ontvangen hiervoor
jaarlijks bijna 2
miljard euro vanuit
de Wmo. Per 2021
komt de opvang van
dak- en thuisloze
mensen en
beschermd wonen
voor ggz-cliënten
bij de 380
gemeenten te
liggen.

groot onderzoek naar de maatschappelijke opvang en concludeerden dat de daklozenopvang ernstig tekortschiet. Alleen in Amsterdam al kregen meer dan 1.076 daklozen geen toegang tot de maatschappelijke opvang, zo stellen de onderzoekers in het Amsterdamse rapport. Ook in de andere steden staan honderden mensen op de wachtlijst. Hoe moeilijk het is om de spiraal te doorbreken, blijkt uit het Rotterdamse onderzoek: meer dan de helft van de mensen in de nachtopvang is eerder dakloos geweest. "Overall zien we wachtlijsten. Bij de opvang, crisisdiensten, begeleid wonen en uitstroom naar woonruimte. Dit laat zien dat de hele keten niet goed in elkaar zit", stelt directeur Paul Hofstra van de Rotterdamse Rekenkamer.

Uit het onderzoek blijkt ook hoe groot de druk is op de grote steden. Bijna de helft van de daklozen concentreert zich in Amsterdam Utrecht, Den Haag en Rotterdam. "Maar de oplossing zit hem vooral in geld en prioriteiten stellen." Volgens Hofstra heeft het rapport wel veel in beweging gebracht. "Zowel bij de gemeenten als in politiek Den Haag, maar dit betekent helaas niet dat de wachtlijsten meteen zijn verdwenen of dat er niemand deze winter meer buiten slaapt." De onderzoekers stellen scherp dat in de maatschappelijke opvang 'het systeem vaak centraal staat en niet de cliënt'. Hofstra: "Dat zien we helaas wel vaker in het sociaal domein en dat moet echt anders."

In de fik Daar zijn de mensen van stichting Ervaring die Staat in Eindhoven het roerend mee eens. Directeur Els Keet zet zich al jaren in voor dak- en thuislozen in Eindhoven en neemt geen blad voor de mond. Of Eindhoven klaar is voor de winter? Een schamper lachje. "Ik ben bang voor de eerste dode. Pas nog is hier een container in de fik gestoken waarin een dakloze Pool sliep. Geen haan die ernaar kraait."

Hier in het gebouw aan de Willem Rosestraat kunnen mensen terecht die de weg kwijt zijn. Voor een bak koffie, dagbesteding en een warme maaltijd. Keet maakt zich zorgen. Over de verharding in de samenleving, de bezuinigingen en de marktwerking in het sociaal domein. Ze vecht al jaren tegen het hardnekkige beeld van de verslaafde overlastgevende zwerver. Dat beeld klopt niet, zegt ze. De meest uiteenlopende mensen belanden op straat. "Dé dakloze bestaat niet. Maar het systeem gaat niet meer over mensen. Ik zie geen tweedeling, maar een driedeling ontstaan. Je hebt arm en rijk en dan helemaal onderaan deze groep. Uitgesloten, onzichtbaar." Dagelijks heeft ze contact met instellingen, met crisisdiensten, met politie. Overall hetzelfde verhaal. "Tekort aan personeel en geld, in gevecht met de regels. In de politiek gaat het alleen nog maar over cijfers, over regiobinding en overlast. Niet over de zorg aan deze mensen." *

Erik Dannenberg, voorzitter van Divosa:

"Gemeenten moeten bezuinigen in het sociaal domein en voeren tegelijk het beleid dat geen enkele inwoner tegen zijn wil op straat hoeft te slapen. Dat leidt soms tot goede voorzieningen, soms tot geïmproviseerde situaties die voor de bezoekers noch de medewerkers goed zijn. Het almaar bijplaatsen van bedden is geen oplossing. 'Slaapzalen' zorgen bij deze toch al ontregelde mensen voor slechte nachtrust, lagere weerstand en escalaties. De aanpak van dak- en thuisloosheid behelst meer dan alleen het invoeren van een winterregeling. De problematiek is breder: een tekort aan goedkope huisvesting, hoge huren, minder langdurige opvang en complexe achtergronden van de betrokkenen. Ook het rijksbeleid zorgt voor problemen. Het toeslagensysteem is ingewikkeld, mensen moeten een adres hebben als ze een zorgverzekering willen afsluiten en verliezen hun huisvesting als ze in detentie zitten of zijn opgenomen in een psychiatrische kliniek. Rijk, gemeenten en maatschappelijke instellingen moeten deze oorzaken samen aanpakken. Preventie is ook van groot belang. Denk aan een tijdige aanpak van schulden, voldoende goedkope, snel toegankelijke huisvesting en vroeger signalering van ontsporingen in wijken. Gemeenten staan samen met zorgverzekeraars aan de lat om hoogwaardige ambulante begeleiding, bescherming en behandeling te organiseren, om te voorkomen dat mensen rondzwerven in de winterkou."

Erik Dannenberg werkte jarenlang in de verslavingszorg en crisis-/maatschappelijke opvang.